

В І Д Г У К

додаткового офіційного опонента на дисертацію

Оленича Ярослава Ігоровича

“Історико-славістична спадщина українських
учених Східної Галичини ХІХ ст.”,

поданої на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук
за спеціальністю 07.00.02 – всесвітня історія

Слов'янознавство сьогодні займає вагоме місце в системі гуманітарних наук. Адже слов'янські народи перебувають на важливому етапі свого суспільно-політичного й культурного розвитку, входять у новий цивілізаційний вимір, процеси глобалізації та інтеграції. Відтак, сучасна історична наука потребує спеціальних праць, узагальнення та осмислення наукового доробку національних істориків з названої проблематики. Не є винятком й історико-славістичні дослідження українських учених Східної Галичини ХІХ століття.

У цей час відбувається процес становлення української історичної науки загалом й славістики, зокрема. Тому не випадковим й актуальним є звернення Я. І. Оленича до історико-славістичних досліджень національних учених Галичини, творчість котрих у цьому аспекті ще не була предметом спеціального вивчення. Власне, погляди О. Барвінського, І. Вагилевича, Я. Головацького, Б. Дідицького, Д. Зубрицького, С. Качали, О. Партицького, А. Петрушевича, Ф. Свистуна, І. Шараневича, М. Шашкевича на історію слов'янських народів та українсько-польські взаємини в українській радянській історіографії були “забуті” та не отримали належної оцінки у сучасних наукових працях. Історико-славістичний доробок українських учених Східної Галичини ХІХ ст., таким чином, є актуальною темою й заслуговує ґрунтовного дослідження.

Я. І. Оленич побудував свою працю за проблемно-хронологічним принципом, послідовно розкриваючи ключові питання обраної тематики.

Дисертація складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, а також списку використаних джерел, який налічує 499 позицій. На нашу думку, структура дисертаційної роботи цілісно відображає основні аспекти досліджуваної проблеми. Назви розділів відповідають змісту і головним завданням наукової роботи.

У вступі дисертації вміщено усі складові, передбачені нормативно-правовими актами МОН України. Вони сформульовані достатньо чітко і відповідають вимогам до змісту цієї частини роботи. При визначенні наукової новизни Я. І. Оленич цілком слушно наголосив, що це перше комплексне спеціальне дослідження історико-славистичної спадщини українських учених Галичини ХІХ ст. Дійсно, їх наукові дослідження з окремих аспектів історії слов'ян, українсько-польських взаємин мали свої особливості, які не завжди враховувалися у висновках національного слов'янознавства.

Автор, у своїй роботі зупинився на висвітленні процесу формування дослідницького інтересу української наукової громадськості Галичини до слов'янознавства наприкінці ХVІІІ ст. – на початку 30-х рр. ХІХ ст., характеристиці співпраці істориків із зарубіжними та наддніпрянськими дослідниками у галузі славистики, з'ясуванні поглядів галицьких учених на історію слов'ян, у тому числі українсько-польських взаємин ХІ–ХVІІІ ст. Названі проблеми цілісно та комплексно відображають тему й зміст дисертаційної роботи.

Для вивчення окресленої теми у роботі проаналізовано історіографічні здобутки, що включають прижиттєві публікації зарубіжних та національних істориків про українських учених Галичини ХІХ ст., українські радянські видання, сучасні історичні напрацювання, зарубіжні публікації. Історіографічний аналіз засвідчує, що автор добре оволодів проблематикою дослідження і визначив для себе предмет наукового пошуку, виходячи як із теми роботи, так і напрацювань попередніх поколінь.

Дисертація написана на ґрунтовній джерельній основі, зокрема на матеріалах та документах Центрального державного історичного архіву України у м. Львові, Державного архіву Львівської області, відділу рукописів Львівської національної наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України, що загалом складає 13 фондів. Джерельну базу дисертації склали також опубліковані документи, дослідження, мемуари, епістолярій українських істориків Галичини XIX ст. Погоджуємось з тезою дисертанта, що використані в дослідженні джерела дозволили досягнути поставленої мети та завдань, здійснити сучасний науковий аналіз історико-славістичної спадщини українських учених Галичини XIX ст.

У першому розділі автор проаналізував історіографію проблеми, джерельну основу дисертації та методологічні засади роботи. Використані методи дослідження відповідають вибраному дисертантом напряму історичних досліджень. Обрані принципи і методи пізнання дали змогу всебічно, неупереджено й аргументовано з'ясувати тематику, зміст наукових поглядів та концепцій українських учених Галичини XIX ст. з проблем історичного слов'янознавства. Потрібно відзначити, що у параграфі 1.3 (с. 29–35) дослідницької роботи досить ґрунтовно визначено науковий інструментарій та термінологічно-понятійний апарат проблеми: “знання про слов'ян”, “слов'янознавство”, “славістика”, “історична славістика”, “історична полоністика”, “українське слов'янознавство”, “слов'янознавство в Україні”, “історико-славістична спадщина українських учених Галичини XIX ст”.

У центрі уваги наукової роботи постають погляди, концепції українських учених Галичини XIX ст. на історію слов'ян, які у цілому визначили парадигму розвитку національного історичного слов'янознавства у цьому регіоні. Автор слушно наголошує, що українські учені Галичини мали сприятливі умови для наукових студій у галузі славістики. Західноукраїнський регіон упродовж століть був тісно пов'язаний з

польськими, чеськими, словацькими, сербськими, хорватськими землями, учені володіли слов'янськими мовами.

Для автора характерна критичність та об'єктивність аналізу історико-славістичного доробку галицьких учених. Молодий дослідник зауважує, що проблеми історії слов'янських народів у працях науковців представлені неоднаково. Найбільш ґрунтовно вони висвітлені в дослідженнях А. Петрушевича, І. Вагилевича, Я. Головацького, Д. Зубрицького, О. Партицького, що дає підстави назвати цих учених славістами. Інші дослідники, як стверджує дисертант – С. Качала, О. Барвінський, І. Шараневич, Б. Дідицький більшою мірою популяризували наукові знання про історію слов'ян, аніж прилучились до її ґрунтовного аналізу та осмислення.

До найсуттєвіших результатів дисертаційної роботи відносимо: висвітлення поглядів дослідників на етногенез та утворення перших слов'янських держав (с. 91–106), етнічне походження правителя держави Само (с. 108), введення християнства Кирилом та Мефодієм (с. 110–124), фальсифікацію Краледворського і Зеленогорського рукописів (с. 124–134), становище цих слов'янських народів під владою Османської імперії, національно-визвольний рух на Балканах у ХІХ ст. (с. 134–143).

Автореферат наукової роботи, виконаний у відповідності до чинних вимог, адекватно відображає її зміст, структуру, основні результати, висновки. Оформлення та зміст самої дисертаційної праці є такими, що відповідають нормативним вимогам, а її науково-теоретичне, практичне значення безсумнівні, оскільки матеріали, теоретичні положення та висновки дисертації можуть бути використані для підготовки узагальнюючих та спеціальних праць із всесвітньої історії, навчальних курсів і спецкурсів з давньої, середньовічної й нової історії слов'янських країн, а також у навчальному процесі при викладанні нормативних курсів: історія слов'янських народів, історичне слов'янознавство, історичне краєзнавство.

Проаналізований дисертантом досвід наукової співпраці українських учених Галичини із зарубіжними дослідниками може бути використаний для інтенсифікації сучасних міждержавних взаємин в освітній та гуманітарній сферах. Відзначаючи актуальність та новизну дослідження, його наукову цінність й практичне значення, слід констатувати і те, що автор дисертації виконав поставлені завдання, дав цілісне уявлення про історико-славістичну спадщину українських учених Галичини XIX ст.

Наголошуючи на позитивних сторонах дослідження Я. І. Оленича, потрібно висловити деякі міркування стосовно вивчення названої проблеми, які мають характер побажань.

1. Необхідно було ґрунтовніше опрацювати праці зарубіжних та діаспорних учених із запропонованої дисертантом проблематики, особливо сучасних.

2. На нашу думку, доцільно було б порівняти процес становлення і розвитку української історичної славістики в Галичині XIX ст. з аналогічними процесами, що проходили на територіях, які входили до монархії Габсбургів та Російської імперії у зазначений період.

3. У дисертаційній роботі недостатньо чітко простежуються форми наукової співпраці українських учених Східної Галичини XIX ст. із зарубіжними та наддніпрянськими дослідниками.

Однак, висловлені вище зауваження й побажання мають рекомендаційний характер і жодним чином не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження Я. І. Оленича, результати якого є важливим внеском у дослідження історико-славістичної спадщини українських учених Галичини XIX ст. Мета та завдання, поставлені у праці цілком виконані, достовірність та обґрунтованість висновків забезпечена відповідністю використаних методів, широкою джерельною базою, якісним науковим аналізом. Результати наукової роботи пройшли апробацію на міжнародних, всеукраїнських конференціях. Основні положення дисертації викладено у 8 наукових публікаціях, з яких 5 – у фахових виданнях України

(з них 3 входить до міжнародних наукометричних баз даних), 3 – матеріали конференцій.

Вважаємо, що дисертаційна робота “Історико-славистична спадщина українських учених Східної Галичини ХІХ ст.”, є завершеним на даному етапі науковим дослідженням, за всіма основними характеристиками відповідає вимогам п.п. 11, 13, 14 “Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння наукового звання старшого наукового співробітника”, затвердженого постановою Кабінету міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а її автор – Ярослав Ігорович Оленич заслуговує на присудження йому наукового ступеня кандидата історичних наук за спеціальністю 07.00.02 – всесвітня історія.

Завідувач кафедри
соціально-гуманітарних наук та права
Чернівецького торговельно-економічного
інституту Київського національного
торговельно-економічного університету,
доктор історичних наук, професор

В. О. Ореховський

